

Nr 111

Av herrar **Larsson** i Stockholm och **Nihlfors**, om utredning i syfte att skydda Djurgårdens mark från exploatering.

För storstädernas befolkning har möjligheten att få andas frisk luft i parker och fritidsområden alltid varit av största betydelse. Då den storstadsbebyggelse som till sin typ ännu består tog sin början, var också de stadsplanerande myndigheterna införstådda med detta behov och inneslöt i stadsplanen utrymmen för parker och esplanader. »Här rivs för att få luft och ljus . . .», diktade August Strindberg om det dåtida Stockholm.

Stockholm har varit lyckligt lottat i fråga om möjligheterna att tillgodose sina innebyggares anspråk på friluftsliv i nära kontakt med naturen. Belägenheten i ett leende mälardal har givit Stockholm namn av att vara en av världens vackraste huvudstäder. Härtill har i icke ringa mån bidragit de relativt stora markområden som bär namnet Djurgården.

Djurgården som i äldre tider ansetts vara Konungens privata egendom lades år 1809 under statens ägo, dock med dispositionsrätt för monarken. Ensam förvaltare av dessa områden har till i början på detta sekel varit riksmarskalksämberet. Emellertid började vid den tiden farhågor uppstå för att upplåtelse till enskilda medborgare skulle få alltför stor omfattning i synnerhet som markens värde även ur exploateringssynpunkt snabbt steg på grund av Stockholms tillväxt.

Från denna synpunkt sett ansågs det nödvändigt att garantera staten ett större inflytande över markens disponering, och en s. k. djurgårdskommision inrättades. Den kom sedan att följas av flera för att år 1947 övergå till den nu existerande djurgårdsnämnden.

Huvudanledningen för kravet på inflytande av statsmakterna var alltså att man inte ville bli ställd åt sidan vid överlåtelser av för byggnadsändamål värdefull mark. Djurgårdskommisionerna, liksom senare djurgårdsnämnden, kom således att bli organ för exploatering. Som förnämsta uppgift har de haft att försälja mark på för staten förmånliga villkor. Vid djurgårdsnämndens inrättande skriver statsutskottet bland annat (utl. nr 186: 1947): »— — — Genom tillkomsten av ett dylikt organ skulle enligt utskottets mening förutsättningar skapas för ett ur statsverkets synpunkt rationellt och ekonomiskt utnyttjande av den värdefulla mark om vilken här är fråga — — —.»

Det är i och för sig inte märkligt att så blev fallet. Stora delar av djurgårdsmarken är nämligen så belägna att om de fått förbli obebyggda skulle

de ha utgjort ett allvarligt hinder för stadens naturliga expansion. Det är därför troligt, att de utan statens mellankomst och inför trycket av utvecklingen hade blivit föremål för osunda spekulationsintressen.

De delar av Djurgården som nu återstår måste emellertid få förbli obebyggda, om stadsbefolkningens behov av rekreationsplatser inom rimligt avstånd från staden skall tillgodoses. Det är därför med oro vi ser att området år från år utsatt för ytterligare anfrätning av bebyggelse. Det är då främst den s. k. Norra Djurgården, som är i farozonen, kanske inte så mycket på grund av bostadsbyggande som på grund av kravet från olika institutioners sida att få mark upplåten för sina ändamål. Det kan diskuteras huruvida det exempelvis varit nödvändigt att upplåta mark i anslutning till tekniska högskolan för olika anstalter, vilkas verksamhet inte direkt sammanhänger med utbildningen vid skolan.

Det som redan skett kan dock inte göras om. För närvarande står emellertid frågan om utflyttning av vissa delar av Stockholms högskola till grannskapet av Experimentalfältet inför sitt avgörande. En sådan åtgärd och dess följdverkningar i fråga om krav på student- och lärarbostäder, idrottsplats och dylikt kommer att betyda att ånyo ett stort område av härlig djurgårdsmark går förlorat för friluftsliv. I fjärran skymtar också projekt för dragande av nya trafikleder som ytterligare skulle inkräkta på området. Byggnader av s. k. tillfällighetskaraktär, lager och upplag, har också placerats mitt i terrängen.

På grund av nämndens instruktion och uppgifter är ärendena praktiskt taget avgjorda när de kommer inför riksdagen, vars ledamöter inte har några större möjligheter att bilda sig egen åsikt i den aktuella frågan. Dessutom har den under riksmarskalksämberet stående djurgårdsförvaltningen ännu inflytande på handläggningen av vissa ärenden. Beträffande djurgårdsnämndens sammansättning finns ingenting stipulerat som garanterar inflytande av naturvårdsintressen. Ej heller säkerställs de synpunkter som befolkningen i Stockholm kan ha på för dem betydelsefulla områden.

Av vad som ovan framförts framgår att förhållandet är otillfredsställande och att den måhända säkraste utvägen vore att fridlysa den nu återstående marken som naturskyddat område. Då emellertid även andra utvägar är tänkbara och det framför allt finns vissa komplicerade frågor angående äganderätt, disposition och förvaltning får vi med anledning av det anförda hemställa,

att riksdagen må hos Kungl. Maj:t anhålla om att en utredning om här berörda förhållanden göres i syfte att skydda Djurgårdens mark från ytterligare exploatering.

Stockholm den 26 januari 1959

Martin Larsson
i Stockholm

Folke Nihlfors